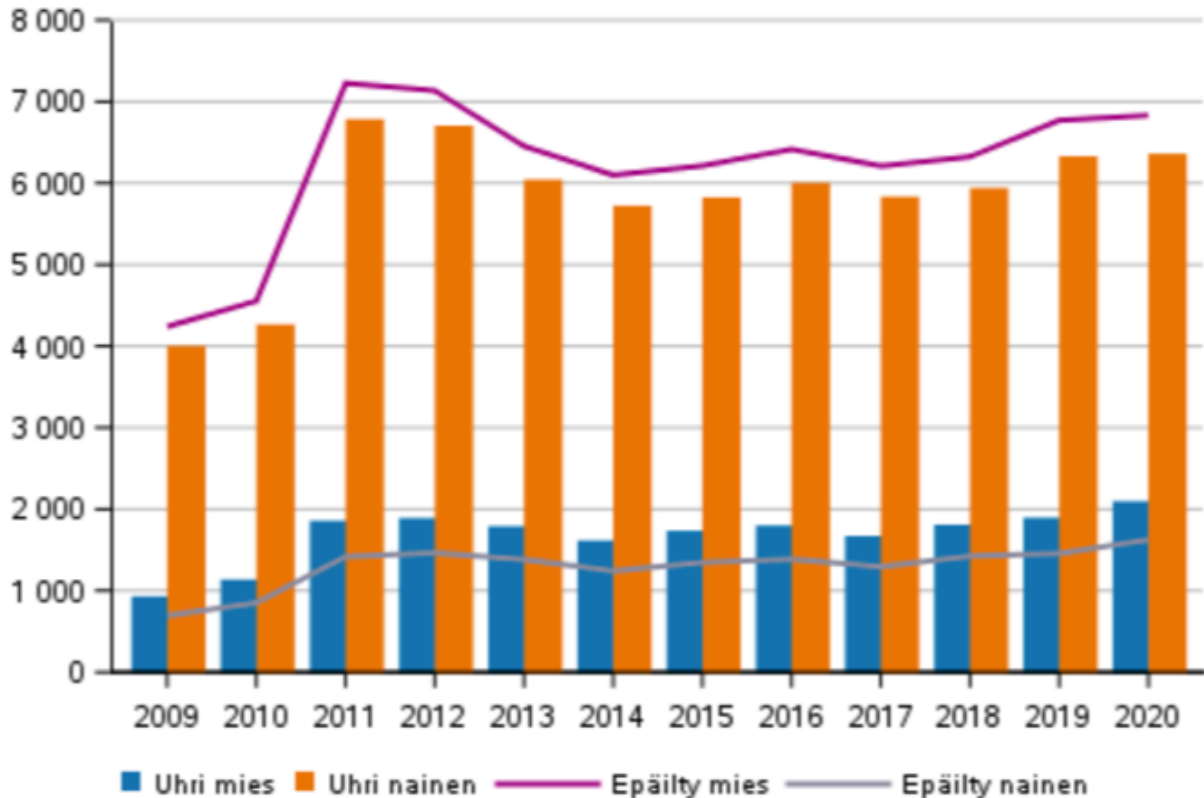

THL:n Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake ja sen käyttäminen

Martta October
30.9.2021

Lähisuhdeväkivallan esiintyvyys – aikuiset

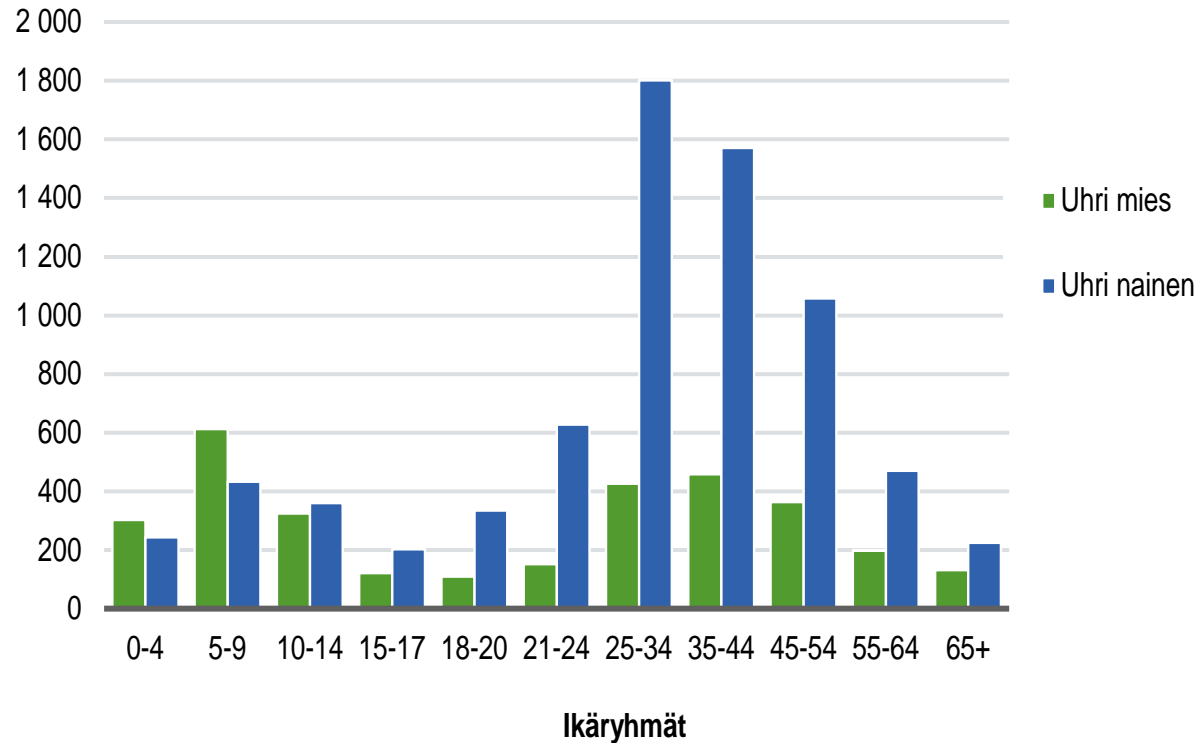

Kuva Tilastokeskus (2021): **Aikuiset perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhrit sukupuolen mukaan 2009–2020**

- Vuonna 2020 viranomaisten tietoon tuli 10 800 pari- ja lähisuhdeväkivaltarikosta
- Aikuisista uhreista 75,2 prosenttia oli naisia, avio- ja avopuolisoiden välisessä väkivallassa 80 % uhreista oli naisia
- Kaikista epäillyistä 78,1 prosenttia oli miehiä
- 39,5 prosenttia oli avio- ja avopuolisoiden välistä väkivaltaa, mikä on 2,9 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2019

Lähisuhdeväkivallan uhrit Suomessa iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2019

Uhrien lukumäärä

Vuonna 2019

- Uhreista 20 prosenttia oli henkilöitä, jotka joutuivat perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhriksi useammin kuin yhden kerran
- Aikuisia toistuvan väkivallan uhreja oli 1 500, joista yli 90 prosenttia oli naisia
- Naiset joutuvat lähisuhdeväkivallan uhriksi tyypillisimmin 25–44 vuotiaina
- Parisuhdehenkirikoksissa surmattiin vuonna 2019 yhteensä 18 ihmistä, 15 naista ja kolme miestä

Kuva: THL Tilastoraportti (2021) Lähisuhdeväkivalta 2019

Tunnista, turvaa ja toimi (Suositukset 2008)

- ”Lähisuhde- ja perheväkivalta jää helposti havaitsematta, koska niin uhrilla kuin tekijälläkin on häpeän, syyllisyyden ja pelon vuoksi korkea kynnyks kerton väkivallasta ja hakea apua”
- ”Väkivaltaongelmien ehkäisyä ja varhaista puuttumista ongelmiin on tehostettava”
- ”Tavoitteena on, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö tuntee lähisuhde- ja perheväkivallan erityispiirteet ja on omaksunut **työkäytännöt**, joilla tunnistetaan väkivallan merkit, **osataan ottaa asia puheeksi** ja rohkaista asiakasta tai potilasta hakemaan hoitoa ja apua”

Keskeisen lainsäädännön kehitys 2010-luvulla

- Istanbulin sopimus (SopS 53/2015), Art. 51 ja 18
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014), 11 ja 14 §
- Laki turvakotipalveluista (1354/2014), 4 ja 5 §
- Vanhuspalvelulaki (980/2012), 25 §
- Lainsäädännössä painotetaan **palvelujen kattavaa yhteensovittamista**, avohuollon palvelujen ensisijaisuutta ja saavutettavuutta sekä läheisten huomioon ottamista.
(Esim. *Mielenterveyslaki, sosiaalihuoltolaki, päihdehuoltolaki...*)

Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyprosessit (STM Raportti 2019)

Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin:

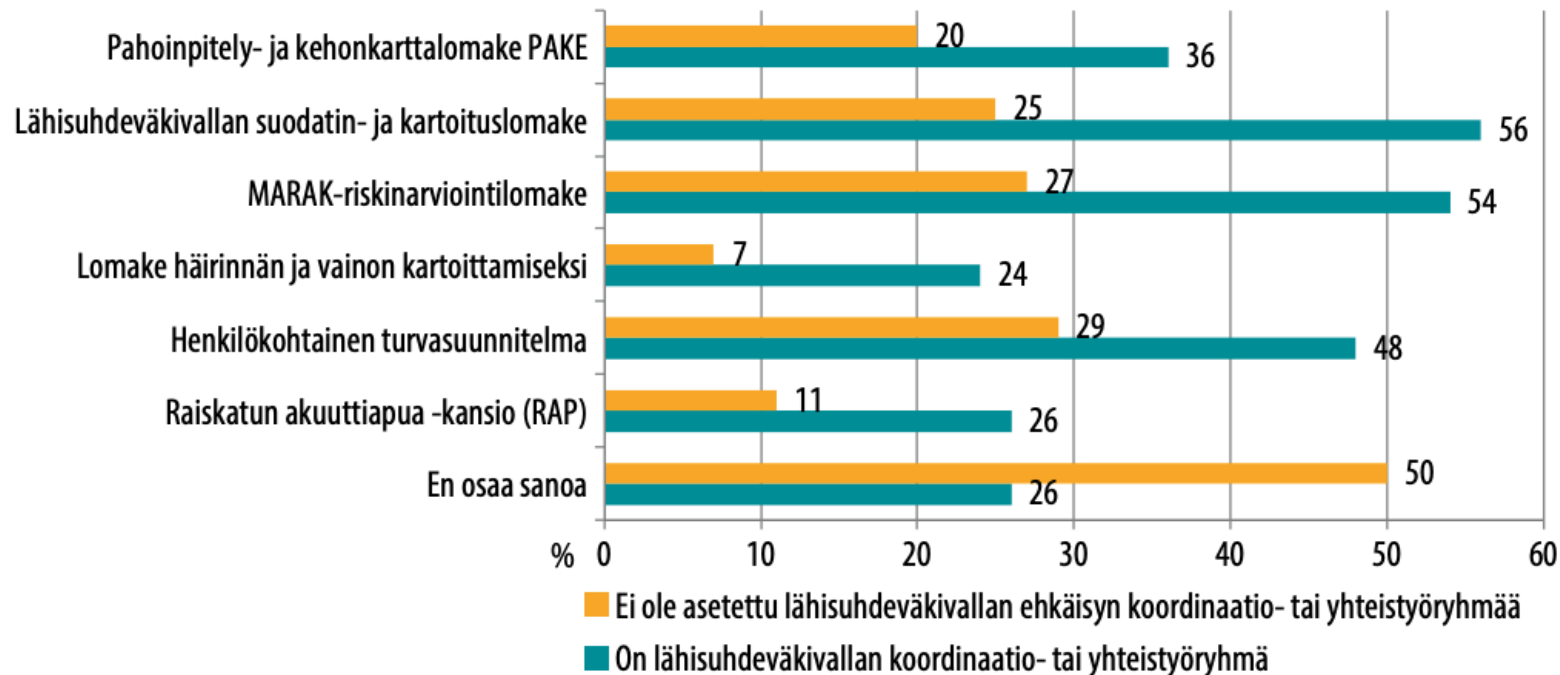
- ”Varmin ja luotettavin tapa tunnistaa lähisuhdeväkivaltaa on kysyä väkivallasta suoraan asiakaskohtaamisissa. Sitä helpottamaan on luotu työvälineitä, kuten **lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake.**”
- ”Lähisuhdeväkivallasta tulisi kysyä rutiininomaisesti universaaleissa palveluissa osana terveystarkastusta ja anamneesia. Tällöin asiasta tulee yhtä luontevaa kuin esimerkiksi tupakoinnista tai päihteiden käytöstä kysymisestä.”

Koordinaatorakenteiden nykytila

- Suosituksen mukaiset rakenteet puuttuvat vielä usealta alueelta: Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatio- tai yhteistyöryhmä **puuttui** vuoden 2019 alussa **noin puolesta** THL:n kyselyyn vastanneista kunnista tai kuntayhtymistä.
- Erillinen lähisuhdeväkivallan koordinaatio- tai yhteistyöryhmä oli 22 % vastanneista ja 23 % ryhmä toimi jonkun toisen työryhmän sisällä kuten osana hyvinvoinnin edistämisen työryhmää tai osana ehkäisevää päihde- ja mielenterveystyöryhmää. Osassa koordinaatio- ja yhteistyöryhmä oli alueen MARAK-työryhmä.
- Alueilla, joissa yhteistyörakenteita on, on myös muita alueita useammin suunniteltu asiakkaalle palvelupolkuja lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi sekä asetettu seurattavia tavoitteita lähisuhdeväkivallan ehkäisylle. (STM Raportti 2019:55)

Työvälineiden ja toimintamallien käyttö

Kuvio 2. Käytetäänkö kunnassanne / kuntayhtymässä yhtä tai useampaa seuraavista lomakkeista tai ohjeistuksista systemaattisesti silloin kun tarve ilmenee?

Suosittelujen toimintamallien käyttö?

Ammattilaisten käytössä olevat työvälineet, % (N = 1 642)

Työväline	Käytössä	Ei käytössä
Henkilökohtainen turvasuunnitelma	17,5	82,5
Lomake häirinnän ja vainon kartoittamiseen	5,7	94,3
Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake	6,6	93,4
Pahoinpitely- ja kehokarttalomake	5,5	94,5
Raiskatun akuuttiapu -kansio (RAP-kansio)	1,9	98,1
Riskinarviointilomake (MARAK)	18,6	81,4
Väkivallan puheeksi ottamisen muistilista	11,6	88,4
Organisaation oma työkalu	9,3	90,7
Jokin muu työkalu	10,8	89,2

Niklander, Husso, Notko (2019)

Nykytilaa terveydenhuollon kirjallisista ohjeistuksista Suomessa

- Yli puolella (**60 %**) **terveyskeskuksen neuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa** on käytössä kirjallinen toimintamalli parisuhdeväkivallan tunnistamiseen (THL 2018)
- Ei ole saatavilla tarkkaa tietoa lähisuhdeväkivallan tunnistamisesta peruspalveluissa, eikä lähisuhdeväkivallan takia palveluihin hakeutuvien asiakkaiden määrästä (Huom. TUNI Terveystieteen väitös, S. Kivelä (2020): Vain 3 % kirjasi oikean ICD-koodin)

Lähisuhdeväkivallan tehokkaampi tunnistaminen auttaisi laskemaan terveydenhuollon kustannuksia

- H. Siltalan väitös (JYU) 10.9.2021:
- ”Lähisuhdeväkivallan yleisyys ja haitat ovat hyvin tiedossa, mutta silti **alle prosentti** hoitoon hakeutuvista uhreista tunnistetaan terveydenhuollossa”
- ”Epäsuhta on valtava ottaen huomioon, että väkivallan uhrin käyttävät terveydenhuollon palveluita jopa 80 prosenttia enemmän kuin muu väestö”
- ”Runsas terveystalouden käyttö merkitsee, että tilaisuuksia väkivaltaan puuttumiseen olisi, mutta niitä ei aina osata käyttää hyödyksi”

Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake

- Lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen ja sen puheeksi ottamiseen kehitettiin Violence Intervention in Specialist Health Care eli VISH-projektissa helppokäyttöinen lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake
- Lomakkeen kolmen kysymyksen avulla voidaan luontevasti osana anamneesia kysyä asiakkaalta väkivallasta (Notko ym. 2011)
- Projektin jälkeen suodatin- ja kartoituslomake on valtakunnallistettu ja THL on ohjeistanut käyttämään suodatin- ja kartoituslomaketta rutiininomaisesti esimerkiksi neuvoloissa (Klemetti & Hakulinen-Viitanen 2013)

Lähisuhdeväkivallan systemaattinen kartoittaminen - lomake

THL suosittelee lähisuhdeväkivallan systemaattista kartoittamista ja suodatin- ja kartoituslomakkeen käyttöä

- kaikissa sosiaali- ja terveystalveissa*
- osana jokaisen asiakkaan perustilanteen kartoittamista.*

 TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake (1)

Asiakkaan/potilaan nimi: _____ (Hetu: _____ - _____)
Toiminta-/hoitoyksikkö: _____
Työntekijä: _____
Päivämäärä: _____

Suodatinkysymykset

1 Onko Sinun kohdistunut lähisuhteissasi* jossakin elämäntilanteessa fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?
Kyllä Ei

2 Vaikuttaako kokemasi väkivalta edelleen terveytesi, hyvinvointisi tai elämäntilanteesi?
Kyllä Ei

3 Onko lähisuhteissasi tällä hetkellä fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?
Kyllä Ei

Jos kysymyksin 2 tai 3 on vastattu KYLLÄ, lyy seuraavat kartoituskysymykset:

Kartoituskysymykset

1 Millaista lähisuhdeväkivaltaa olet kokenut?

fyysistä väkivaltaa (esim. tönnöttäminen, lyöminen, potkiminen) tukistaminen, pään hakkaaminen, raapiminen, repiminen, ravistelu, ampuma- tai teräaseen käyttö, fyysisellä väkivallalla uhkailu)

henkistä väkivaltaa (esim. alituminen, arvostelu, nimittely, halveksunta, kontrollointi, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen, voimakas mustasukkisuus, eristäminen, tavaroiden hajottaminen, koteloitten vahingoittaminen tai jollakin näistä tai esineillä iskeminen)

seksuaalista väkivaltaa (esim. raiskaus, raiskauksen yritys tai seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin painostaminen tai seksin pakottaminen, seksuaalisella väkivallalla uhkailu, seksuaalinen hävittäminen, pornografaan pakottaminen, ehkäisyväkivallan käyttö, abortin pakottaminen, seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen)

kaltoinkohtelua tai laimiyöntä (esim. lapsen, vanhuksen tai vammaisen jättäminen valhe hoitoa, apua tai huolenpitoa tilanteissa, joissa hän on ollut niistä riippuvainen, toisen ihmisen vahingoittaminen lääkellä, päihteillä, kemikaaleilla tai liuotteilla)

taloudellista väkivaltaa (esim. itsemääräämisoikeuden estäminen, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen tai pakottaminen oman rahojen antamiseen toisen käyttöön, taloudellista väkivallalla uhkailu tai kiristäminen)

kulttuurista tai uskonnollista väkivaltaa (esim. uskonnolliseen vakuutukseen pakottaminen, väkivallalla uhkaaminen tai sen käyttö uskontoon tai kulttuuriin viittaamalla, kuten ns. kunniaväkivalta, uskontoon liittyvillä asioilla uhkailu)

2 Milloin olet viimeksi ollut kuvailemasi lähisuhdeväkivallan kohteena?
vuorokauden viikon kuukauden vuoden sisällä joskus aiemmin

3 Kuinka usein olet joutunut lähisuhdeväkivallan kohteeksi?
vain kerran useita kertoja toistuvasti jatkuvasti

4 Kuka tai ketä ovat olleet väkivaltaisia Sinua kohtaan?

5 Tämä kysymys kysytään vain, jos lähisuhdeväkivaltaa on tällä hetkellä.
Onko perheessisi alaikäisiä lapsia, jotka ovat altistuneet väkivallalle?
Kyllä Ei

6 Tämä kysymys kysytään vain, jos asiakas/potilas on raskaana.
Onko puolisoasi kohdistanut Sinuun väkivaltaa raskauden aikana?
Kyllä Ei

* Lähisuhteella tarkoitetaan asiakkaan/potilaan perhe-, sukulaus- tai seurustelusuhteita tai muita näihin rinnastettavia riippuvuusuhteita tai erityisen läheisiä ja tunnetuiksi ihmisiksi.

Lomakkeen osat

1. Suodatinkysymykset
2. Kartoituskysymykset
3. Arviointi
4. Toimenpiteet

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS Lähisuuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake (1)

Asiakkaan/potilaan nimi: _____ (Heti: _____ - _____)
 Toiminta-/hoitoyksikkö: _____
 Työntekijä: _____
 Päävastaava: _____

Suodatinkysymykset

- 1 Onko Sinun kohdistunut lähisuuhdeväkivaltaa tai kallonkohtelua?
 Kyllä Ei
- 2 Väkivaltaako kokemasi väkivalta edelleen terveytesi, hyvinvointisi tai elämäntilanteesi?
 Kyllä Ei
- 3 Onko lähisuuhdeväkivalta tällä hetkellä fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kallonkohtelua?
 Kyllä Ei

Jos kysymyksiin 2 tai 3 on vastattu KYLLÄ, lyyry seuraavat kartoituskysymykset.

Kartoituskysymykset

- 1 Millaista lähisuuhdeväkivaltaa olet kokenut?
 fyysistä väkivaltaa (esim. törmäily, lyöminen, potkiminen/ tukistaminen, pään hakkaaminen, raapiminen, repiminen, ravistelu, ampuma- tai teräaseen käyttö, fyysillä väkivallalla uhkaileminen)
 henkistä väkivaltaa (esim. alistaminen, arvostelu, nimittely, halveksunta, kontrollointi, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen, voimaksi menettämiskäytös, estäminen, tavaroiden hajottaminen, kostonajan viettäminen tai jossain näytös tai esimerkiksi itsemurhaa uhkaaminen)
 seksuaalista väkivaltaa (esim. raiskaus, raiskauksen yrittäminen tai seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin painostaminen tai seksin pakottaminen, seksuaaliväkivallalla uhkaileminen, seksuaalinen häirittäminen, pornografian pakottaminen, väkijärjestyksen kielittäminen, aborttiin pakottaminen, seksuaalisen itsemääräämiskyvyn rajoittaminen)
 kallonkohtelua tai lammityöntä (esim. lapsen, vauvan tai vammaisen jättäminen vaille hoitoa, apua tai huolempitua tilanteissa, joissa hän on ollut niistä riippuvainen, toisen ihmisen väkijärjestyksen lääkkeitä, päihteitä, kemikaaleja tai laitteita)
 taloudellista väkivaltaa (esim. itsenäisen rahankäytön estäminen, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen tai pakottaminen omien rahojen antamiseen toisen käyttöön, taloudellista väkivallalla uhkaileminen tai kiristäminen)
 kulttuurista tai uskonnollista väkivaltaa (esim. uskonnolliseen vakaumuksen pakottaminen, väkivallalla uhkaaminen tai sen käyttö uskontoon tai kulttuuriin viittaamalla, kuten us, kunnioittamalla, uskontoon liittyvillä asioilla uhkaileminen)
- 2 Mikön olet viimeksi ollut tavallensa lähisuuhdeväkivallan kohteena?
 vuorokauden viikon kuukauden vuoden sisällä joskus aiemmin
- 3 Kuinka usein olet joutunut lähisuuhdeväkivallan kohteeksi?
 vain kerran useita kertoja toistuvasti jatkuvasti
- 4 Kuka tai ketkä ovat olleet väkivaltaisia Sinua kohtaan?

- 5 Tämä kysymys liittyy vain, jos lähisuuhdeväkivaltaa on tällä hetkellä.
 Onko perheessäsi alaikäisiä lapsia, jotka ovat altistuneet väkivallalle?
 Kyllä Ei
- 6 Tämä kysymys liittyy vain, jos asiakas/potilas on raskaana.
 Onko puolisoosi kohdistanut Sinuun väkivaltaa raskauden aikana?
 Kyllä Ei

* Lähisuuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake on tarkoitettu käytettäväksi vain suodattamalla ja kartoittamalla. Se ei ole tarkoitettu käytettäväksi yksinään.

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS Lähisuuhdeväkivaltaohjelmien vaikutusten ja avun / hoidon tarpeen arviointi (2)

Asiakkaan/potilaan oma arviointi (0 = ei vaikutusta, 5 = suuri vaikutus)

Miten arvioit kokemasi lähisuuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen terveyteesi asteikolla 0-5?
 Arvio: _____

Miten arvioit kokemasi lähisuuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen hyvinvointiisi asteikolla 0-5?
 Arvio: _____

Miten arvioit kokemasi lähisuuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen turvallisuuteesi asteikolla 0-5?
 Arvio: _____

Millaista apua toivoit tilanteeseesi?

Työntekijän arviointi

Arviointi asiakkaan/potilaan terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvää riskiä. Mikäli arviointi, että joku riskistä on merkittävä, käy hänen kanssaan huolella läpi, millaisin toimin on turvattu ja turvallisuutta edistävien toimenpiteiden tulisi olla.

Sinun tulee aina ryhtyä toimenpiteisiin seuraavissa tilanteissa:

- 1 jos asiakas/potilas on kertonut, että hänen kohdistuu tällä hetkellä lähisuuhdeväkivaltaa
- 2 jos asiakkaan/potilaan jossain muussa elämäntilanteessa koetaan lähisuuhdeväkivallan terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat arvioitu perusteella riskiksi 3 tai
- 3 jos arviointi toimenpiteiden olevan tarpeellisia mitä tahansa asiakkaan/potilaan tämänhetkiseen terveyteen, hyvinvointiin tai turvallisuuteen liittyvistä syistä tai huolesta, joka Sinulle herää hänen kertomastaan väkivallasta

Arvioinnin perusteella ryhdytään seuraaviin toimenpiteisiin:

täytetään erillinen turvallisuusarvioinnin lomake seuraavissa tapauksissa:

- a) jos asiakkaalla/potilaalla on nykyisessä lähisuuhdeväkivallasta ja jos hänen oma arviointinsa turvallisuusvaikutuksista on vähintään 3
- b) jos asiakkaalla/potilaalla on nykyisessä lähisuuhdeväkivallasta ja jos hän on raskaana.

- laaditaan turvasuunnitelma
- järjestetään asiakkaalle/potilaalle tunnetilapaikka
- otetaan yhteys asiakkaan/potilaan kotikunnan sosiaalipäivystykseen tai hätäkeskukseen
- tehdään lastensuojelunhoito (tehdään AINA, jos kartoituskysymykseen nro 5 vastataan KYLLÄ)
- tehdään ennakkoliikkeen lastensuojelunhoito, jos asiakas/potilas on raskaana ja hänen kohdistuu tällä hetkellä väkivaltaa
- välitetään asiakkaan/potilaan tiedot MARAK-yhteyshenkilölle, kun riski väkivallan uusintumisesta on kohonnut
- jätetään lähisuuhdeväkivaltaohjelmien käsitteily omaa asiakastyöntekijä/hoitoa
- ohjataan asiakas/potilas lääkäriille/ilttyöpoliikalle
- otetaan yhteys, tai ohjataan asiakas/potilas päivystävään kriisipalveluun
- ohjataan asiakas/potilas ottamaan yhteyttä poliisiin tai rikosuhripäivystykseen, tekemään rikosilmoitus ja/tai hakemaan läheysmekkhoa tai pyydetään poliisin konsultaatio tai tehdään rikosilmoitus asiakkaan/potilaan suostumisella
- otetaan yhteys tai ohjataan asiakas/potilas yksilölliseen sosiaaliterapeutille esim. terveydenhuollon tai poliisilaitoksen tai kotikunnan palvelujen kautta varten
- jätetöimenpiteitä ei tarvita (esim. asiakas/potilas on jo avun piirissä, kuten perheneuvola, terapia, mielenterveyspoliisi, kunnallinen sosiaalitoimi)

* MARAK-merkintä on tällä hetkellä käytössä seuraavilla paikkakunnilla: Helsinki, Raasepori, Järvenpää, Jyväskylä, Lappeenranta, Oulu, Pääjärvi, Vaasa ja Vaasa.

1. Suodatinkysymykset

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake (1)

Asiakkaan/potilaan nimi: _____ (Hetu: _____ - _____)

Toiminta-/hoitoyksikkö: _____

Työntekijä: _____

Päivämäärä: _____

Suodatinkysymykset

1 Onko Sinuun kohdistunut lähisuhteissasi* jossakin elämänvaiheessa fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?

Kyllä Ei

2 Vaikuttaako kokemasi väkivalta edelleen terveyteesi, hyvinvointiisi tai elämänhallintaasi?

Kyllä Ei

3 Onko lähisuhteissasi tällä hetkellä fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?

Kyllä Ei

Jos kysymyksiin 2 tai 3 on vastattu KYLLÄ, kysy seuraavat kartoituskysymykset:

- Mikäli potilas vastaa KYLLÄ suodatinkysymyksiin nro 2 tai 3, tee hänelle kartoituskysymykset lomakkeen mukaisesti.
- Kartoituksen jälkeen tee alustava avun/hoidon tarpeen arviointi käyttäen lähisuhdeväkivallan hoidon tarpeen arviointilomaketta (lomakkeen 2. puoli).

Kartoituskysymykset

2. Kartoituskysymykset

- 1** Millaista lähisuhdeväkivaltaa olet kokenut?
- fyysistä väkivaltaa (esim. töniminen, lyöminen, potkiminen, tukistaminen, pään hakkaaminen, raapiminen, repiminen, ravistelu, ampuma- tai teräaseen käyttö, fyysisellä väkivallalla uhkailu)
 - henkistä väkivaltaa (esim. alistaminen, arvostelu, nimittely, halveksunta, kontrollointi, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen, voimakas mustasukkaisuus, eristäminen, tavaroiden hajottaminen, kotieläinten vahingoittaminen tai jollakin näistä tai esimerkiksi itsemurhalla uhkaaminen)
 - seksuaalista väkivaltaa (esim. raiskaus, raiskauksen yritys tai seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin painostaminen tai seksiin pakottaminen, seksuaalisella väkivallalla uhkailu, seksuaalinen halventaminen, pornografiaan pakottaminen, ehkäisyyn käytön kieltäminen, aborttiin pakottaminen, seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen)
 - kaltoinkohtelua tai laiminlyöntiä (esim. lapsen, vanhuksen tai vammaisen jättäminen vaille hoitoa, apua tai huolenpitoa tilanteissa, joissa hän on ollut niistä riippuvainen, toisen ihmisen vahingoittaminen lääkkeillä, päihteillä, kemikaaleilla tai liuottimilla)
 - taloudellista väkivaltaa (esim. itsenäisen rahankäytön estäminen, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen tai pakottaminen omien rahojen antamiseen toisen käyttöön, taloudellisella väkivallalla uhkailu tai kiristäminen)
 - kulttuurista tai uskonnollista väkivaltaa (esim. uskonnolliseen vakaumukseen pakottaminen, väkivallalla uhkaaminen tai sen käyttö uskontoon tai kulttuuriin viittaamalla, kuten ns. kunniaväkivalta, uskontoon liittyvillä asioilla uhkailu)
- 2** Milloin olet viimeksi ollut kuvailemasi lähisuhdeväkivallan kohteena?
vuorokauden viikon kuukauden vuoden sisällä joskus aiemmin
- 3** Kuinka usein olet joutunut lähisuhdeväkivallan kohteeksi?
vain kerran useita kertoja toistuvasti jatkuvasti
- 4** Kuka tai ketkä ovat olleet väkivaltaisina Sinua kohtaan?
-
- 5** Tämä kysymys kysytään vain, jos lähisuhdeväkivaltaa on tällä hetkellä.
Onko perheessäsi alaikäisiä lapsia, jotka ovat altistuneet väkivallalle?
Kyllä Ei
- 6** Tämä kysymys kysytään vain, jos asiakas/potilas on raskaana.
Onko puoliso kohdistanut Sinuun väkivaltaa raskauden aikana?
Kyllä Ei

*) Lähisuhteella tarkoitetaan asiakkaan/potilaan perhe-, sukulaisuus- tai seurustelusuhteita tai muita näihin rinnastettavia riippuvuussuhteita tai erityisen läheisiä ja tunnepitoisia ihmissuhteita.

3. Arviointi

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

Lähisuhdeväkivaltakokemusten vaikutusten ja (2)
avun / hoidon tarpeen arviointi

Asiakkaan/potilaan oma arviointi (0 = ei vaikutusta, 5 = suuri vaikutus)

Miten arvioisit kokemasi lähisuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen terveyteesi asteikolla 0–5?

Arvio _____

Miten arvioisit kokemasi lähisuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen hyvinvointiisi asteikolla 0–5?

Arvio _____

Miten arvioisit kokemasi lähisuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen turvallisuuteesi asteikolla 0–5?

Arvio _____

Millaista apua toivoisit tilanteeseesi?

Työntekijän arviointi

Arvioi asiakkaan/potilaan terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvää riskiä. Mikäli arvioit, että joku riskeistä on merkittävä, käy hänen kanssaan huolella läpi, millaisiin terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä.

Sinun tulee aina ryhtyä toimenpiteisiin seuraavissa tilanteissa:

- 1 jos asiakas/potilas on kertonut, että häneen kohdistuu tällä hetkellä lähisuhteissaan väkivaltaa
- 2 jos asiakkaan/potilaan jossakin muussa elämänvaiheessa koetun lähisuhdeväkivallan terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat arviointisi perusteella selkeitä TAI
- 3 jos arvioit toimenpiteiden olevan tarpeellisia mistä tahansa asiakkaan/potilaan tämänhetkiseen terveyteen, hyvinvointiin tai turvallisuuteen liittyvästä syystä tai huolesta, joka Sinulle herää hänen kertomastaan väkivallasta.

4. Toimenpiteet

Arvioinnin perusteella ryhdytään seuraaviin toimenpiteisiin:

täytetään erillinen turvallisuusriskin arviointilomake seuraavissa tapauksissa:

- a) jos asiakkaalla/potilaalla on nykyisessä lähisuhteessaan väkivaltaa JA jos hänen oma arviointinsa turvallisuusvaikutuksista on vähintään 3
- b) jos asiakkaalla/potilaalla on nykyisessä lähisuhteessaan väkivaltaa JA jos hän on raskaana.
- laaditaan turvasuunnitelma
- järjestetään asiakkaalle/potilaalle turvakotipaikka
- otetaan yhteys asiakkaan/potilaan kotikunnan sosiaalipäivystykseen tai hätäkeskukseen
- tehdään lastensuojeluilmoitus (tehdään AINA, jos kartoituskysymykseen nro 5 vastataan KYLLÄ)
- tehdään ennakkollinen lastensuojeluilmoitus, jos asiakas/potilas on raskaana ja häneen kohdistuu tällä hetkellä väkivaltaa
- välitetään asiakkaan/potilaan tiedot MARAK-yhteyshenkilölle*, kun riski väkivallan uusiutumisesta on kohonnut
- jatketaan lähisuhdeväkivaltakokemusten käsittelyä osana asiakastyöskentelyä/hoitoa
- ohjataan asiakas/potilas lääkärille/äitiyspoliklinikalle
- otetaan yhteys tai ohjataan asiakas/potilas päivystäviin kriisipalveluihin
- ohjataan asiakas/potilas ottamaan yhteys poliisiin tai Rikosuhripäivystykseen, tekemään rikosilmoitus ja/tai hakemaan lähestymiskieltoa tai pyydetään poliisin konsultaatio tai tehdään rikosilmoitus asiakkaan/potilaan suostumuksella
- otetaan yhteys tai ohjataan asiakas/potilas yksikön sosiaalityöntekijälle (esim. terveydenhuollossa tai poliisilaitoksella) kotikunnan palvelujen kartoittamista varten
- jatkotoimenpiteitä ei tarvita (esim. asiakas/potilas on jo avun piirissä, kuten perheneuvola, terapia, mielenterveystoimisto, kunnallinen sosiaalityö)

*) MARAK-menetelmä on tällä hetkellä käytössä seuraavilla paikkakunnilla: Helsinki Itäkeskus, Joensuu, Jyväskylä, Lappeenranta, Oulu, Päijät-Häme, Vaasa ja Vantaa.

Yleisiä ohjeita: lomakkeen täyttäminen

- Henkilötietokohdat täytetään kussakin toimintayksikössä soveltuvin osin.
- **Väkivallasta kysyminen tapahtuu aina asiakkaan kanssa kahden kesken.**
- Väkivallasta kysyminen ei ole turvallista mahdollisen väkivallan tekijän tai tekijälle läheisen henkilön, eikä toisten asiakkaiden, eikä varsinkaan lasten läsnä ollessa.
- Älä koskaan anna lomaketta asiakkaan itse täytettäväksi tai mukaan kotiin.

WHO suosittelee kysymään väkivallasta

- WHO suosittelee kysymään väkivallasta rutiininomaisesti **etenkin** silloin, kun arvioidaan **oireita ja tilanteita, jotka voivat liittyä lähisuhdeväkivaltaan, esim.**
 - alkoholin ja päihteiden käyttö
 - mielenterveyden häiriöt (mm. masennus, ahdistuneisuus, PTSD, unihäiriöt, itsetuhoisuus).
- **Kysyminen on jo itsessään väliintulo**, mutta ei yksinään vähennä väkivaltaa tai takaa väkivallan uhrille turvaa. Kysymisen lisäksi tarvitaan palveluja uhrin tarpeiden mukaan.

Responding to intimate partner violence and sexual violence against women. WHO clinical and policy guidelines. World Health Organization 2013.

KIITOS!

- Lisätietoja:
- www.thl.fi/marak
- www.thl.fi/vakivalta

- Martta October
- kehittämispäällikkö, juristi
- Väkivallan vastaisen työn osaamiskeskittymä,
- Erityispalvelut-yksikkö, THL
- martha.october@thl.fi
- +358295247710